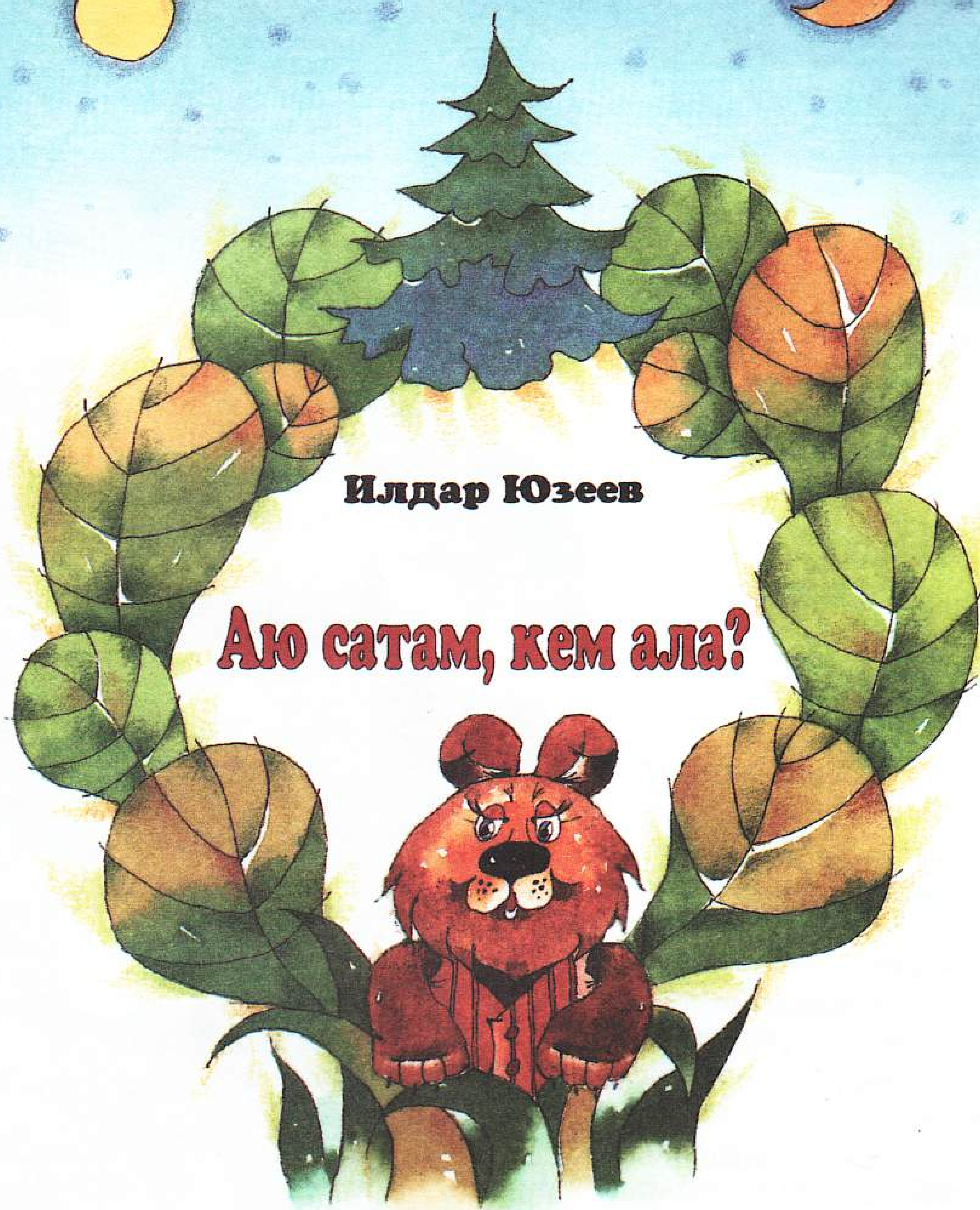
Илдар Юзеев

Аю сатам, кем ала?

Нәниләр китапханәсе

«МӘГАРИФ» НӘШРИЯТЫ

Илдар Юзеев

Аю сатам, кем ала?

Рәссамы *Светлана Яркова*

Казан • «Мәгариф» нәшрияты • 2005

ШАГЫЙРЬ АБЫЙ —
МИНЕМ ДУСТЫМ

Илдар абый
шигырьләрен
Алмый ничек
узасың?
«Бу китап
бик кызык» диеп,
Үзе куйган
имзасын.
Шагыйрь абый —
минем дустым,
Арттырмыйм,
киметмим дә.
Үзе китап
сатып алды
Ул минем
кибетемдә.

АЮ САТАМ, КЕМ АЛА?

— Бир бишне!
— Мә!
— Ун булсын!
— Тиеннәрдән сум булсын!
— Эшләребез уң булсын!

Саттар сата, без алабыз,
Бик күңелле уйныйбыз.
Үз әйберен мактамаса,
Акчабызны куймыйбыз.
«Чит илләрдән килгән түгел,
Үзебезнең малыбыз.
Нәрсә кирәк — барсы да бар,
Сайлагыз да алыгыз!
Сабит,сиңа ни кирәген
Күреп торам — сабын ал,
Бер югач та чистармасаң,
Миндә күп ул, тагын ал!
Хәйдәр, син бигрәк хәйләкәр,
Сиңа килешә Төлке.
Башка вакыттагы кебек,
Акчасыз килмә түлке.
Миндә Атның иң җитезе —
Сабантуйда чапканы!

«Шифалы су»ның татлысы —
Чишмәләрдән акканы!
Кесәләре бик сай иде,
Саттар ничек бай булды?
Африкаларга барып,
Алып кайтты Маймылны.
Песнәк синең баш очыңда
Торыр әкият сөйләп:
Казансудан Крокодилны
Чак-чак чыгардым сөйрәп.
Башка кибеттә тапмагач,
Беләм, миңа киләсең.
Көпә-көндез шәм кабызып
Таптым урман гөмбәсен.
Үзем кебек дәү гөмбә!
Бирәм бары бер меңгә!
Мә сиңа, Кави, каеш,
Күрмисеңмени — кара:
Билеңне буып куймагач,
Ыштаның төшеп бара.
Гел-гел чикләвек кимерә
Озын койрык — бер Тиен.
Кыйммәт түгел — бик арзан,
Өч Тиенем — биш тиен!

Бу пистолет — борчак салып
Күзгә атмый торганы.
Саесканның яңа сорты:
Гайбәт сатмый торганы.
Бүреләрнең эреләре
Кем алыр дип көтәләр,
«Бас, кызым, Әпипә!» — диеп,
Куянны биетәләр.
Кошлар да бии агачта,
Кул чаба бер-берсенә.
Аю мескенкәй үкерә —
Баскан дус Керпесенә.
Сиңа булса — үкермәс,
Сатып алган — үкенмәс!
Алдыгызга Каз куям,
Бәясен дә аз куям.
Бәбкәләрен көтәрсең,
Үзеңнеке итәрсең.
Очып барган чакта Казны
Эләктердем ботыннан.
Ә Күбәләк бер Сыерның
Койрыгына утырган.
Тукран җәйге ялга чыккан,
Гармунын уйнап ята,

«Керергә мөмкинме?» — диеп,
Наратны тукылдата.
Гөлчәчәкне үстердем мин
Үзебезнең бакчада.
Гөлчәчәккә бүләк итәм,
Кирәк түгел акча да.
Менә Кәҗә, әнә Сарык,
Тагын биш тәңкә өстә.
Бүре башы юк капчыкта, —
Унике баш кәбестә.
Карбызымның кызарганын
Көн-төн саклап утырдым.
Яңгыр көнне кулчатырдан
Үзем су сибеп тордым.
Болары — минем бакчамда
Үскән чая чияләр:
«Авызыгыз бик бәләкәй,
Сыярбызмы?» — дияләр.
Бу уенчык — кылый Куян —
Чәлдергәндә тотылды,
Кишереннән колак кагып,
Чак-чак ташлап котылды.
Кемгә кирәк глобус?
Бирәм шушы Җир шарын,
Җир әйләнеп йөрерсең,

Бик арзан: даром-шаром!
Сәяхәткә чыгам дисәң,
Пароход бар, кораб бар.
Үзеңнең акчаң булмаса,
Алганнарны карап кал!
«Минем корабым юк», —
димә,
Җирдә дә «йөзеп» була.
Велосипедка утырып,
Дөньяны гизеп була.
Анысын да алалмасаң,
Җил уйнаса кесәңдә,
Тагын да тизрәк үсәрсең,
Тәпи-тәпи йөрсәң дә.
Кәнфитем дә бар иде бит:
Әллә инде җуйганмын,
Тешлим генә дигән идем,
Ялгыш йотып куйганмын.
«Мине сат!» та
«Мине сат!» дип,
Барсы миңа бәйләнде.
Шулай итеп, бу мактаулар
Рекламага әйләнде.
Әйбәт әйбернең бәясен
Арттырмыйм, киметмим дә.

Затлы, сыйфатлы әйберләр
Тик Саттар кибетендә!
Алучыны да алдамыйм,
Үземне дә алдатмыйм!
Унга кадәр саный беләм,
Шуннан кыйммәткә сатмыйм!»
Кибет уены уйнадык.
Кем отылды? Кем отты?
Уенның иң ахырында
Уеннан уймак чыкты...

— Бир бишне!
— Мә!
— Ун булсын!
— Тиеннәрдән сум булсын!
— Эшләребез уң булсын!

МӨГЕЗЕ БУЛСА ДА

Юкка гына Газиз, куркып,
Табанын ялтырата.
Үгез түгел ич, сыер ул,
Сиңа сөт алып кайта!

САМАТ КИРЕЛӘНӘ

Киреләнә башласа,
Аңлап булмый Саматны.
Үзе «мәм-мәм» сорады,
Биргәч тотты да атты.
Күгәрченнәр килделәр,
Ак күмәчне күрделәр,
Бик тәмләп ашый-ашый,
«Гәр-гәр» гәрләп
йөрделәр.
Самат шул якка чапты,
Әнисен аптыратты:
«Ник ашый алар, әннәм?
Ул минем...
минем мәм-мәм!»

2 К 5/162

САМАТ БЕЛӘН САЕСКАН

Ап-ак нәни Саескан
Пычракка кереп яткан.
«Бигрәк кызык булды!» — дип,
Өенә йөгереп кайткан.
Әнисе әйткән:«Танымыйм,
Малаймы син, кызмы син?
Аунагансың пычракта,
Әллә соң дуңгызмы син?
Аппагым дип әйтмәмен,
Инде сине яратмам.
Сабын белән юына,
Өйрән әнә Саматтан!»
Саескан болай иткән:
Саматны эзләп киткән.
Ул тәти сабын белән
Юынып тора икән.
Кулын да юа үзе,
Битен дә юа үзе,
Күзенә сабын кергәч,
Елап та куя үзе.
Самат ап-ак чактагы
Нәни Саескан кебек,
«Аппагым, тәтием!» — дип,
Әнисе кочкан кебек.
Саескан бик кызыккан,
Берни уйлап тормаган,—
Самат күрми дә калган,
Ул сабынны... урлаган.
Сөенеп өйгә кайткан:
«Әни, әни, күр әле!
Менә Самат сабыны!

Ул бит... ул бит...
урланган!»
...Самат гаҗәпкә калган:
Сабын кайда югалган?
Кулны юарга кирәк —
Сабынымны кем алган?
Юмаган күзләрен дә,
Юмаган борынын да.
Икенче көнне торса,—
Сабын үз урынында...
...Әнисе кыйнамаган,
Әнисе болай иткән:
Кычыткан өзеп алып,
Мунчада чәп-чәп иткән.
«Әллә-лә-лә, әллә-лә!» —
Әнисен елап кочкан.
Кеше әйберенә бүтән
Тимәс инде Саескан.
Юган аны әтисе
Самат кебек булганчы,
Күзгә сабын кергәнче,
Күп юынып туйганчы!..

Ул берни дә күрмәде!
Әни, әйдә, ю мине
Самат кебек булганчы,
Күзгә сабын кергәнче,
Күп юынып туйганчы!»
Әнисе сөенмәгән,
Әнисе бик хурланган.
«Юмыйм бу сабын белән.

КУНАККА БАРГАНДА

Әти белән бергәләп
Чыгып киттек еракка:
Дәү әнигә кунакка,
Дәү әтигә кунакка!
Поездда да бардык без,
Машинада бардык без,
Бара-бара ардык без,
Бигрәкләр дә ардык без.
Аннан җәяүләп киттек,
Вакыт та юк уенга.
Бара-бара әтием
Атландырды муенга.
Әти әйтә: «Үсәрсең
Бүген түгел, иртәгә.
Яшәү — оят, хурлык ул
Гомер буе җилкәдә».
Төштем дә мин
җилкәдән,
Үз аягыма күчтем.
Дәү әни, дәү әтием,
Мин дә дәү булып үстем!

ГӨЛШАТ ГӨМБӘГӘ БАРГАН

Гөлшат гөмбәгә барган,
Дәү әнисен дә алган.
Ята гөмбәгә охшап:
«Дәү әни, бу мин — Гөлшат!

Тырыска сала күрмә,
Көлкегә кала күрмә!
Гөмбә дә качып ятсын,
Үзе эзләсен, тапсын!»

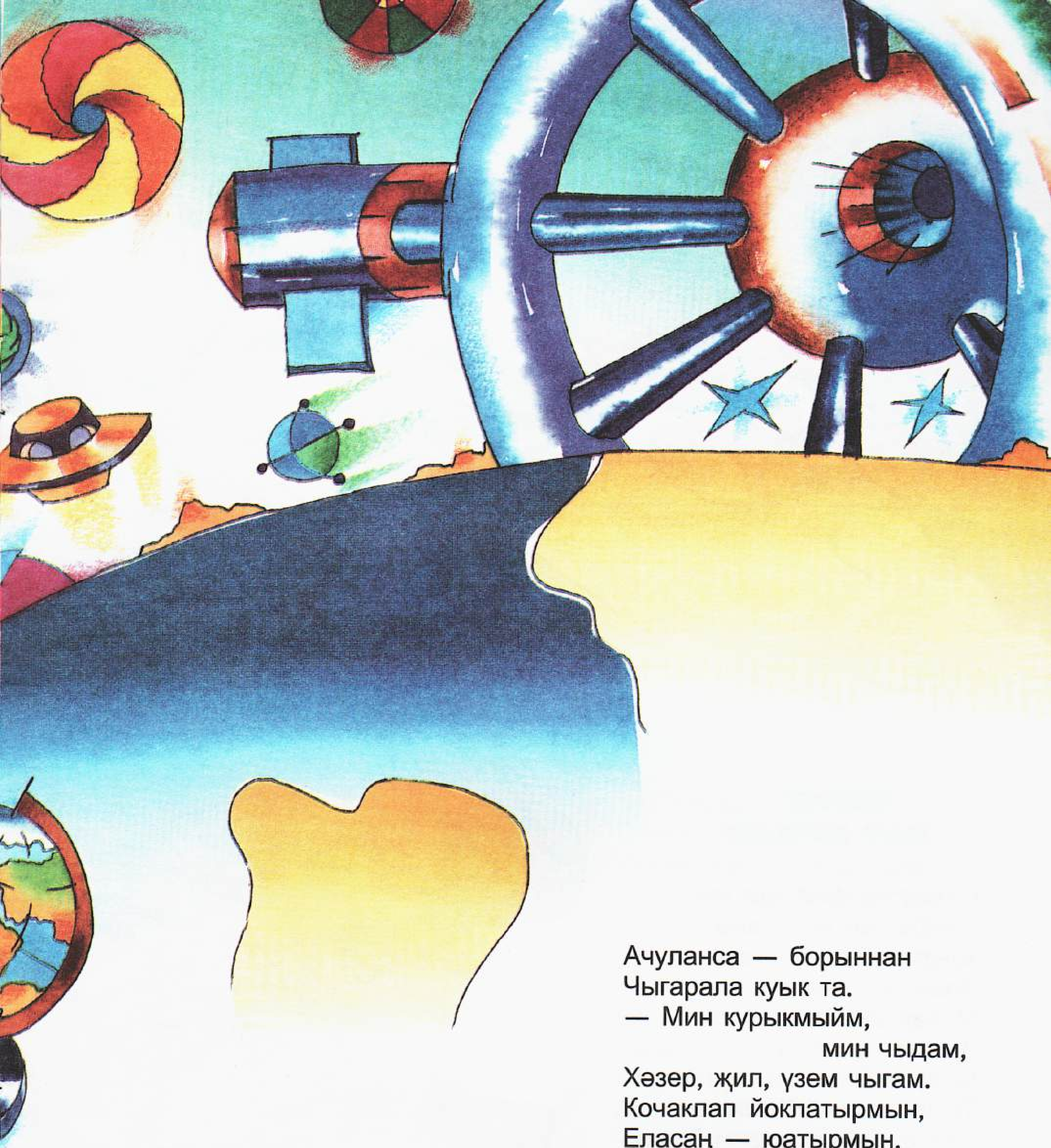
САМАТ ХАТ ЯЗА

Исәнме, Капчык бабай?
Сиңа хат яза Самат
исемле малай.
Хәзер ул көйсезләнә, акыра.
Әти: «Алып китсен!» — дип,
сине чакыра.
Капчык бабай,
Мин инде елап туйдым бит,
Синең капчыгыңа сыймыйм бит.
Мин хәзер чиста да, тәти дә,
Шулай ди әни дә, әти дә.
Мин озак түзәлмәм,
Тагын елармын, акырырмын,
«Алып кит!» — дип,
сине үзем чакырырмын.
Хуш, Капчык бабай!
Язды Самат — әлегә тәти малай.

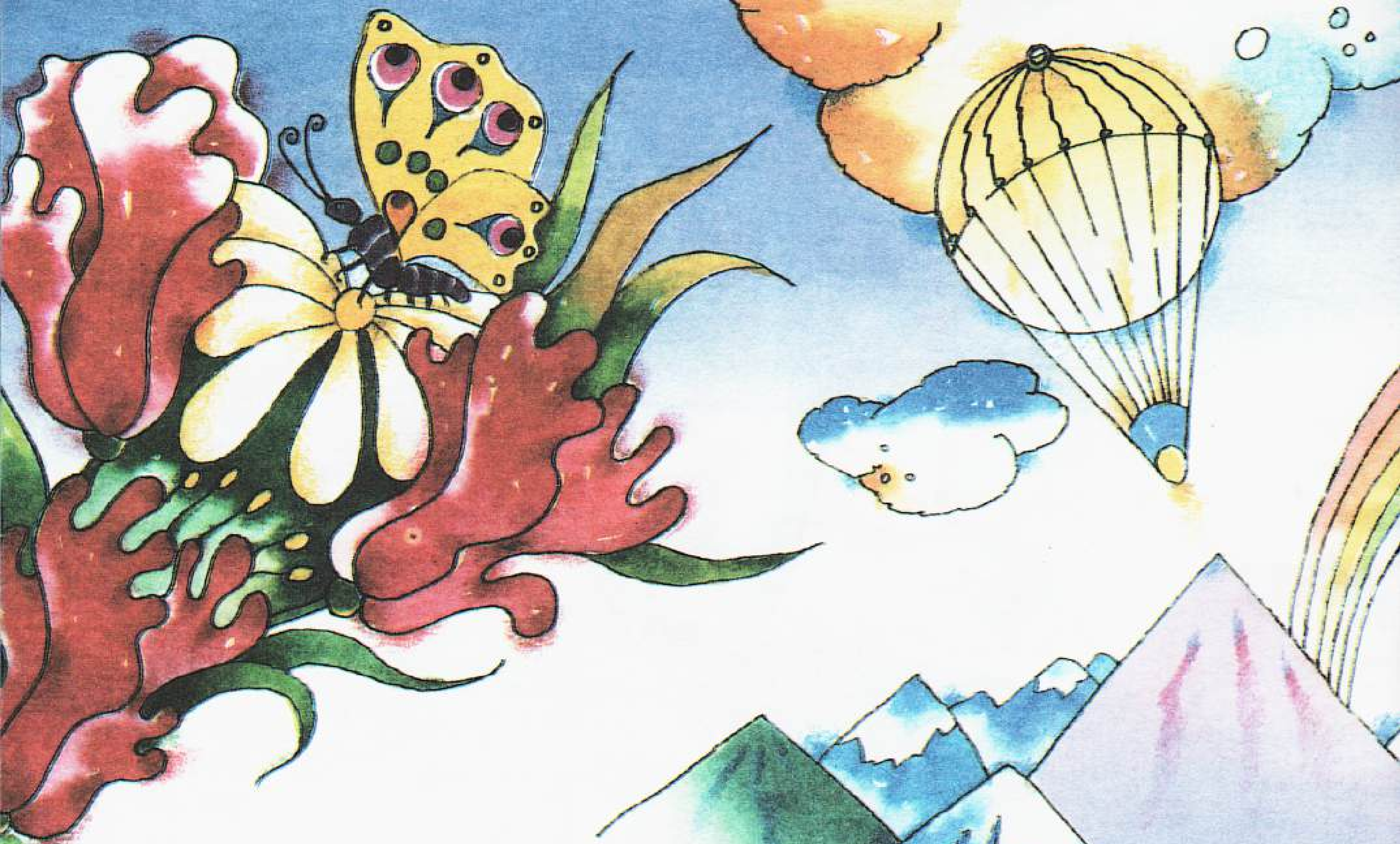

САМАТ БЕЛӘН ҖИЛ

— Дәү әни, кайткан әттә,
Ишекне дөбердәтә.
— Тыңлап кара, кил, Самат.
Әттәң түгел, җил, Самат.
— Ул безнең өйгә керсен,
Керсен дә уйнап йөрсен.
— Керәлми, тәпие юк.
— Ә нигә тәпие юк?
— Әние, әтие юк...
Урап йөри дөньяны,
Беркем җылытмый аны.
Үпкәләсә — көйләми,
Әкиятләр сөйләми.
Ул усал да, суык та,
Керсә — өйне суыта,

Ачуланса — борыннан
Чыгарала куык та.
— Мин курыкмыйм,
мин чыдам,
Хәзер, җил, үзем чыгам.
Кочаклап йоклатырмын,
Еласаң — юатырмын,
Өшесәң — җылытырмын,
Иркәләп уятырмын.
Үз чанама утырып,
Төшәрбез таудан шуып,
Йөгереп уйный-уйный,
Китәрбез бергә куып,
Шуннан үзе җылыныр
Сине өшеткән суык...

КОНФЕТ НИГӘ КАЧКАН?

Самат конфет яраткан.
Конфет әйткән Саматка:
«Зыяны булыр үзеңә,
Алай бик нык яратма».
Малай аны тыңламаган,
Ашаган да ашаган.
Конфет белеп әйткән икән:
Теше сызлый башлаган.
«Әйдә, Самат, синең белән
Икебез бергә уйлыйк,
Башта мин качам,
аннан — син,
Икәү качышлы уйныйк!»
Самат үзе яшеренгән,
Конфет аны эзләгән.
«Менә ич мин! Менә ич!» — дип,
Самат чыккан, түзмәгән.

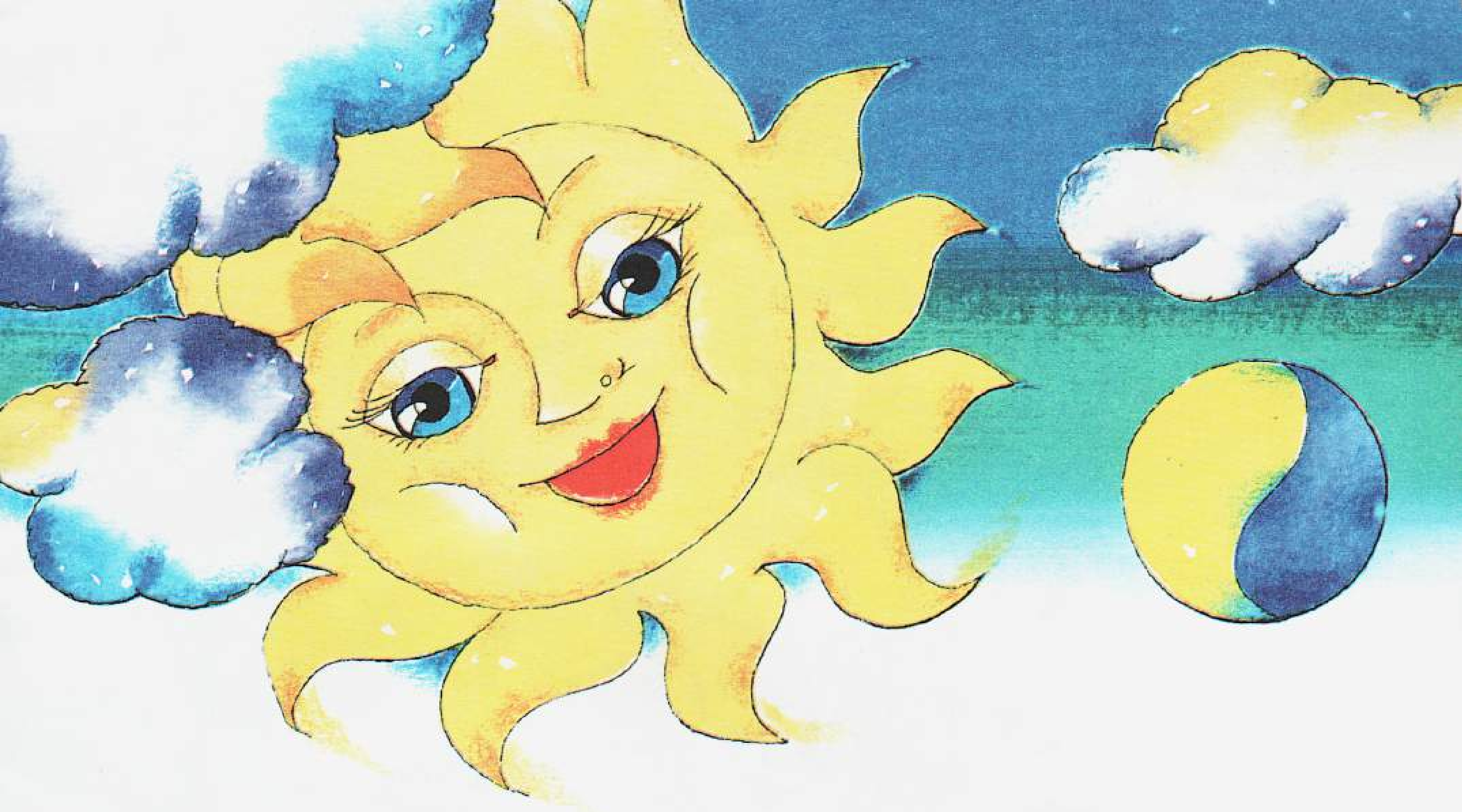

«Хәзер мин сине ашыйм,
Кәгазьне ачам!» — дигән.
Конфет әйткән:
«Без уйныйбыз,
Хәзер мин качам!» — дигән.
Әй эзләгән Самат мескен,
Эзләп тә табалмаган,
Качкан урыныннан табып,
Авызга кабалмаган.
Төштә, өнендә дә эзли:
Әллә саташты микән,
Самат белән дус иде ич,
Конфет ник качты икән?
Конфет ашамыйча Самат
Күпмегә чыдар икән?
«Менә ич мин!
Менә ич!» —дип,
Конфет бер чыгар микән?

СӘГЫЙТ БАРА МАКТАНЫП...

Безнең-сезнең заманда
Булган, ди, велосипед.
Аңа менеп утырып,
Муенын борып-борып,
«Карагыз!» — дип кычкырып,
Бара, ди, бала-Сәгыйт.
Сәгыйт килә мактанып:
«Әй, калмагыз тапталып!»
Кыйный велосипедны,
Тыңламый, ди, Сәгыйтне.
Бара муенын сузып,
КамАЗны китә узып.
Җигүле ат та кала,
Жигули артта кала.
Күрми алда ни барын —
Ычкындыра кулларын.
Бара торгач мактанып,
Килеп төшкән капланып.
Эзлиләр, ди, сәпидне,
Тапмыйлар, ди, Сәгыйтне.
Сәпид сул якта ята,
Сәгыйт уң якта ята.
Һаман мактанып ята,
Үзе чак-чак кыймылдый:
«Беркемдә юк минекедәй
Кәкерәйгән муен!» — ди.

УЯНЫГЫЗ

Көне буе уйный-уйный,
Мин бик арган икәнмен.
Уенчыклар арасында
Үзем йоклап киткәнмен.
Уянсам — мин
нәрсә күрәм:
Беркем эшкә чыкмаган —
Әтәчләр дә йоклаган ич,
Сәгатьләр дә йоклаган.
Сәгатьләр,
тиз кузгалыгыз,
Йокламагыз күп-күп-күп...
Әтәчләр, ник уянмыйсыз?
Кәк-күк, кәк-күк!
Кикрикүк!
Эшкә соңга калдыгыз,
дип,
Әрләрмен, оялтырмын,
Болай бик ялкау
булсагыз,
Мин үзем уятырмын:
Кәк-күк! Кәк-күк!
Кикрикүк!

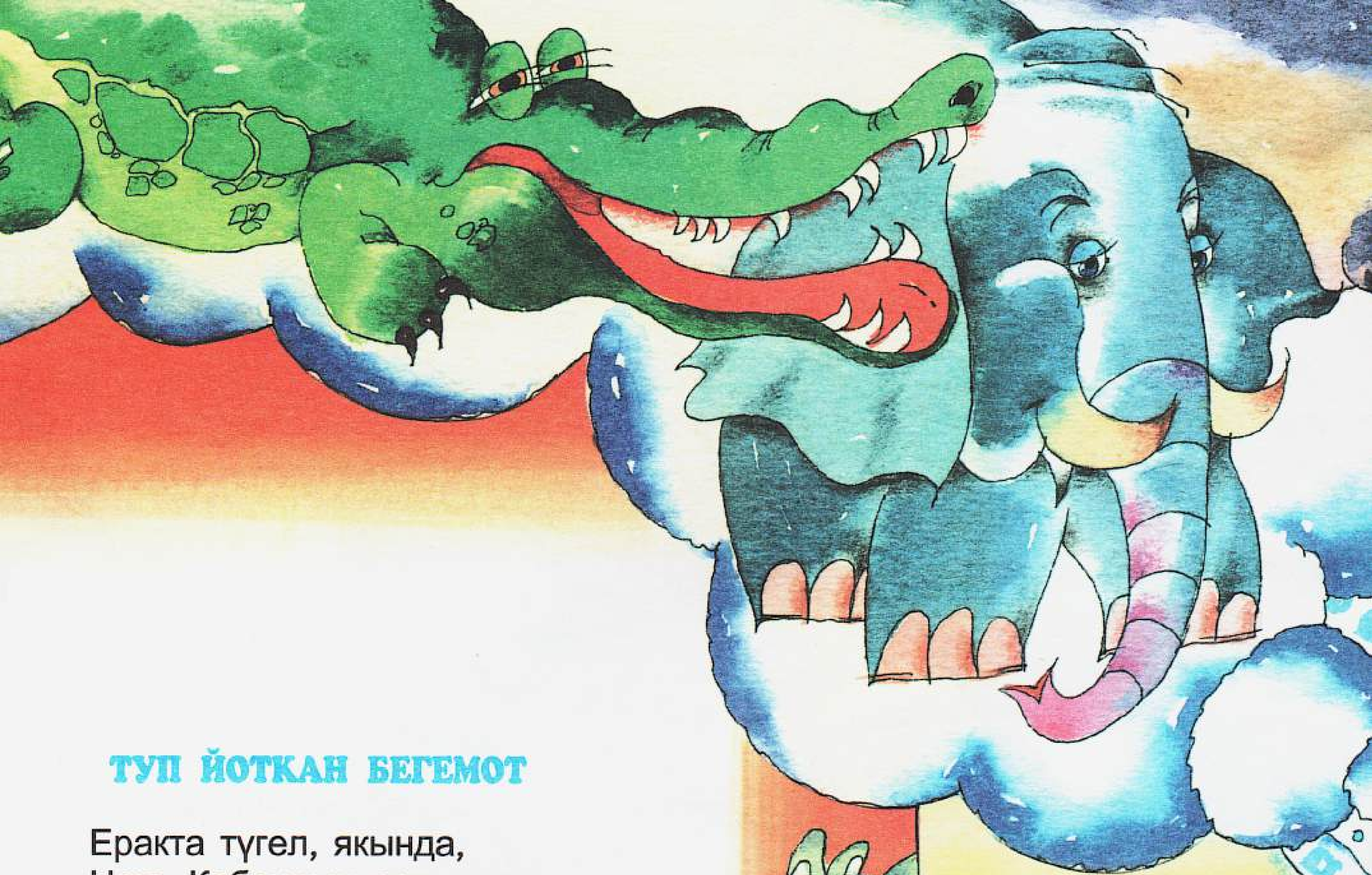
ТҮБӘТӘЙ

Кызлар, малайлар бер читтә
Юкка көлешеп тора,
Башымдагы түбәтәем
Бигрәк килешеп тора.
Түбәтәй, түбәтәй
Бигрәк килешеп тора.

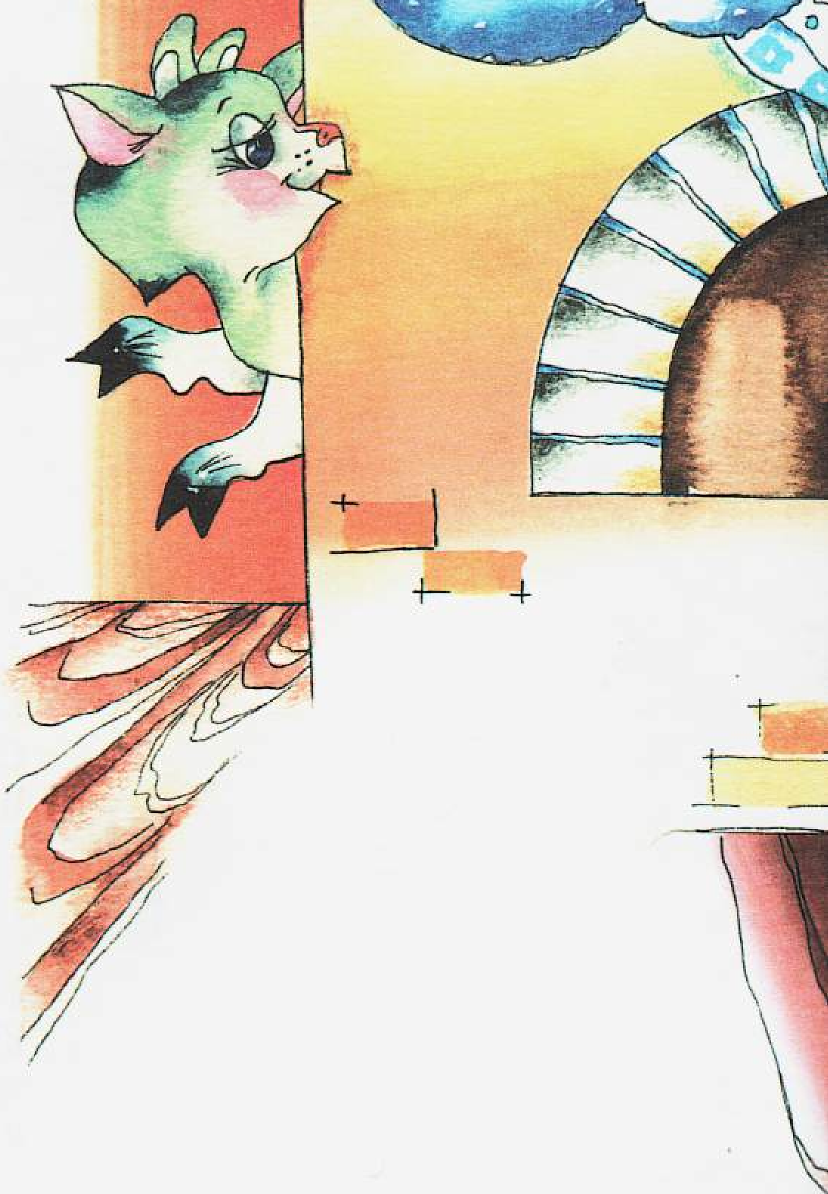
Нәни генә кояш кебек
Башыңны нурлый бит ул,
Астында акыл да булса,
Түбәтәй җырлый бит ул.
Түбәтәй, түбәтәй
Башыңны нурлый бит ул.

Бик тиз үсәм, минем башым
Күкләргә тиеп китә,
Сөенечтән түбәтәем
Шушылай биеп китә.
Түбәтәем, түбәтәем
Шушылай биеп китә.

Түбәтәй кигән малайны
Кызлар күрми узармы?
Хәзер күзлим үземә тиң
Калфак кигән кызларны.
Түбәтәй, түбәтәй,
Кызлар күрми узармы?

ТУП ЙОТКАН БЕГЕМОТ

Еракта түгел, якында,
Нәкъ Кабанның артында,
Бер бегемот яшәгән, ди,
Казан зоопаркында.
Балаларга бу бичара
Тамаша, кызык кына,
«Сәлам, бегемот!» —
дигәннәр
Кулларын сузып кына.
Барсы да аның алдында
Көлгәннәр, уйнаганнар,
Бегемот та читлегендә
Уйнар дип уйлаганнар.
Борылып та карамаган
Шаяннарга бегемот,
Көннәр яткан, айлар яткан
Ямансулап, боегып.
Беркөнне Шукбай да
килгән,
Уйнарга дип туп тоткан.
Шул тубын ул читлек аша
Бегемотка ыргыткан.
Ә бегемот нишләгән соң?
Тупны капкан да йоткан.
Шукбай өйгә кайтып киткән,
Бегемотны оныткан.

Сөйли олысы, кечесе:
«Бегемот үлгән... диләр,
Бер малайның туп атуын
Барсы да күргән, диләр.
Нинди хәл бу?
Кем гаепле?
Кичә исән, бүген — юк.
Тупны алма диеп йоткан,—
Ач булган, ди, бегемот».
...Шукбай буш читлек
алдында.
Башы түбән иелгән.
«Уеннан уймак чыгар, дип,
Кем уйлаган, кем белгән?
Юкка гына читлегеңдә
Ятмагансың боегып.
Үзең юксың. Соң булса да,
Кичер мине, бегемот...»
Гаепне, бу югалтуны
Тагын кемнәрдер тойган —
Берәү, килеп, буш читлеккә
Шигырь беркетеп куйган:
«Бала чакта шаяр һәм көл,
Авыр уйлар уйлама.
Әмма шуны син яхшы бел:
Уйламыйча уйнама...»

УДК 821.512.145-34-93
ББК 84 (2Рос=Тат)-5
Ю25

ЭЧТӘЛЕК

Шагыйрь абый — минем дустым . . . 2
Аю сатам, кем ала? 3
Мөгезе булса да 9
Самат киреләнә 9
Самат белән Саескан 10
Кунакка барганда 12
Гөлшат гөмбәгә барган 13
Самат хат яза 13
Самат белән җил 14
Конфет нигә качкан? 16
Сәгыйт бара мактанып... 18
Уяныгыз 19
Түбәтәй 21
Туп йоткан бегемот 22

Литературно-художественное издание
Для детей младшего школьного возраста

Юзеев Ильдар Гафурович

ЧУДО-ЛАРЕЦ

Стихи

Казань. Издательство «Магариф». 2005

На татарском языке

Әдәби-нәфис басма
Кече яшьтәге мәктәп балалары өчен

Юзеев Илдар Гафурович

АЮ САТАМ, КЕМ АЛА?

Шигырьләр

Редакторы *Л. Ә. Гыйззәтуллина*. Бизәлеш редакторы *Л. С. Золондинова*. Техник редакторы һәм компьютерда биткә салучысы *Л. И. Матвеева*. Корректоры *Р. Ә. Фәйзуллина*. Рәсемнәрне компьютерда эшкәртүчесе *Л. Р. Вафина*.

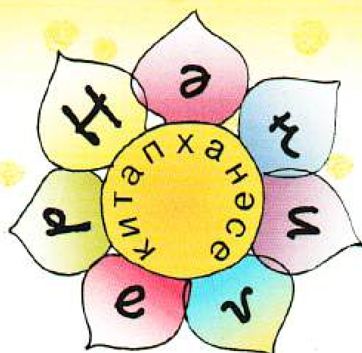
Оригинал-макеттан басарга кул куелды 02.11.05. Форматы 60×84 1/8. Офсет кәгазе № 1. «Букварная» гарнитурасы. Офсет басма. Басма табагы 2,79. Нәшер-хисап табагы 4,34. Тиражы 3000 д. Заказ К 5/162.

«Мәгариф» нәшрияты. 420111. Казан, Бауман урамы, 19. Тел. / факс (843) 292-57-48.
Http://magarif. kazan.ru. E-mail: magarif@mail.ru

ДУП «Полиграфия-нәшрият комбинаты». 420111. Казан, Бауман урамы, 19.

ISBN 5-7761-1475-6

© «Мәгариф» нәшрияты, 1999
© «Мәгариф» нәшрияты, 2005

**Абдулла Алиш исемендәге премия лауреаты —
«Мәгариф» нәшрияты чыгарган бу китап
«Ел китабы» конкурсында беренче урынны алды.**

